

Ο Ρόλος του Κριτικού Στοχασμού στη Μάθηση και Εκπαίδευση Ενηλίκων

Ενότητα 9: Φραγμοί στην Κριτικο-στοχαστική Πρακτική

Γιώργος Κ. Ζαρίφης

Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Β. Πρακτικές Προεκτάσεις της Έννοιας του Κριτικού Στοχασμού

Βασικές μεθοδικο-διδακτικές ενέργειες ανάπτυξης
του κριτικού στοχασμού στην εκπαίδευση των
ενηλίκων

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ 9^ο

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Παράδειγμα συνειδητοποίησης, οι Βασικές
Αρχές και τα Χαρακτηριστικά της
Συνειδητοποίησης, Πρακτική Άσκηση
Συνειδητοποίησης

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Η κριτικο-στοχαστική πρακτική ξεκινά όπως είπαμε από μια ματιά προς τα μέσα, από μια αναζήτηση των αιτιών της διδακτικής πρακτικής. Στην εκπαιδευτική δραστηριότητα ωστόσο η **ηγεμονία** αντιπροσωπεύεται από το εκπαιδευτή. Μέσω του εκπαιδευτή, μεταδίδονται οι ιδέες που εξυπηρετούν το κατεστημένο και οριοθετούνται οι σκέψεις και οι πράξεις των εκπαιδευόμενων. Ο Mezirow (1991) υπογραμμίζει ότι κι ο ίδιος ο εκπαιδευτής αυτολογοκρίνεται, γιατί έχει οριστεί από άλλους τι είναι αποδεκτό να λέγεται μέσα στην εκπαιδευτική δραστηριότητα και τι θεωρείται εκτός αποδεκτών ορίων.

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Ο εκπαιδευτής, κάποιες φορές, υπερνικά τις ανασταλτικές δυνάμεις που καθορίζουν την πορεία του και οδηγείται στον κριτικό στοχασμό. Απαραίτητη προϋπόθεση για την καλλιέργεια του κριτικού στοχασμού, είναι να πεισθούν, τόσο οι εκπαιδευτικοί, όσο και οι εκπαιδευόμενοι, ότι η μόνη λύση για ουσιαστική μάθηση και προς όφελος των εκπαιδευόμενων κι όχι του συστήματος, είναι η αλλαγή πρακτικής. Αυτό ωστόσο δεν είναι πάντοτε εύκολο.

Στη συνέχεια θα δούμε μερικούς από τους **φραγμούς** ή καλύτερα εκείνες τις συνθήκες οι οποίες εμποδίζουν ή καταστέλλουν τον κριτικό στοχασμό, εντός του πλαισίου κάποιας εκπαιδευτικής δραστηριότητας.

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Η στάση της σιωπής: Είναι εποικοδομητικό να μοιράζεται ο εκπαιδευτής τις απόψεις του με συναδέλφους του. Η επικοινωνία αυτή δε χρειάζεται να περιορίζεται στις διαδικασίες και τα καθημερινά προβλήματα της εκπαιδευτική δραστηριότητας αλλά να επεκτείνεται και στην κατάθεση των συναισθημάτων των δασκάλων, σχετικά με τη σημασία της διδασκαλίας στη ζωή τους. Η σιωπή μπορεί να επιφέρει την απομόνωση, καθώς και να υποβαθμίσει το έργο του εκπαιδευτή.

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Ατομικισμός: Στα παραδοσιακά ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι διαδεδομένος ο αντισυλλογικός, ατομικιστικός προσανατολισμός. Αυτό συμβαίνει γιατί με τον ανταγωνισμό που καλλιεργείται, υπονομεύεται η συλλογικότητα. Μόνο η ατομική προσπάθεια επιβραβεύεται και υποβαθμίζεται η αξία της ομαδικής εργασίας. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που δεν ενθαρρύνεται η συνεργατική διδασκαλία.

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Μυστικότητα: Μόνο υπερνικώντας τους δισταγμούς και καλλιεργώντας εμπιστοσύνη μεταξύ συναδέλφων, οι εκπαιδευτές μπορούν να εκμυστηρευτούν λάθη και προβλήματα και να αποκαλύψουν διλήμματα, ανασφάλειες και απαγοητεύσεις.

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Η αντίδραση των εκπαιδευτών που φοβούνται ότι δύσκολα θα μπορούσαν να επιβιώσουν σε ένα χώρο εχθρικό προς την κριτική σκέψη, όπως είναι η παραδοσιακή ανώτερη εκπαίδευση.

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Τα **συμφέροντα και οι εργοδότες** στην εκπαίδευση ενηλίκων, συνήθως, αντιτίθενται στο κοινό καλό ή το αγνοούν. Τα σχολεία και τα πανεπιστήμια διατηρούν τον ίδιο παραδοσιακό τρόπο λειτουργίας και διδασκαλίας και δε συμβάλλουν στην αφύπνιση και στη δράση, υιοθετώντας σκοπούς και πρακτικές που αφορούν τα άτομα και τον τρόπο που αυτά θα ξεχωρίσουν και θα γίνουν επιτυχημένα με τα κριτήρια που έχει θέσει το σύστημα. Κι οι ίδιοι οι εκπαιδευτές ενηλίκων για να θεωρούνται καλοί επαγγελματίες πρέπει να συντηρούν το παρόν σύστημα εκπαίδευσης και, κατά συνέπεια, την ίδια εκπαιδευτική δραστηριότητα πραγμάτων στο κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό πεδίο.

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Ένας προβληματισμός που διέπει την κριτική παιδαγωγική γενικότερα είναι ότι η **προσαρμογή της θεωρίας σε συγκεκριμένες περιστάσεις** είναι πολύ δύσκολη. Ο εκπαιδευτής αντιμετωπίζει τους εκπαιδευόμενους από διαφορετικό πολιτιστικό περιβάλλον και γνωστικό επίπεδο. Υπάρχουν, επομένως, διαφορετικοί παράγοντες που επιδρούν στη σχέση εκπαιδευόμενου και μάθησης, καθώς και στη διαμόρφωση του προγράμματος.

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια για να μη δημιουργούνται **λανθασμένες προσδοκίες**. Οι διαφορές σε κάθε περίπτωση μάθησης, η συνθετότητα του θέματος και οι αργοί ρυθμοί του κριτικού στοχασμού αποτελούν περιορισμούς για την κατάκτηση του στόχου.

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Επίσης, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος της **απαισιοδοξίας**. Γνωρίζοντας ότι η εξουσία χρησιμοποιεί κάθε τρόπο και, κυρίως, τον εκπαιδευτικό για να μεταδώσει και να διατηρήσει τις αξίες του συστήματος, πολλές φορές αποθαρρύνει τους εκπαιδευτές και σταματούν το έργο τους.

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Από τη μέχρι τώρα θεώρηση της αντίληψης που αφορά στην ενίσχυση μιας κριτικο-στοχαστικής πρακτικής στην εκπαίδευση ενηλίκων προκύπτουν **δυο βασικοί προβληματισμοί**.

1. Από τη μια μεριά, οι **κριτικοστοχαστικοί εκπαιδευτές** που έχουν αντίληψη της καταπιεστικής πραγματικότητας και οι **αφελείς εκπαιδευόμενοι** που χειραγωγούνται. Αυτή η εικόνα δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, γιατί οι καταπιεσμένοι γνωρίζουν την κατάστασή τους αλλά θεωρούν τους εαυτούς τους ανεπαρκείς ή θύματα της μοίρας και δε συνδέουν τα προσωπικά τους προβλήματα με τις ευρύτερες κοινωνικές δυνάμεις και δομές.

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Κατά δεύτερον, υπάρχει, συχνά, μια **προκατάληψη των υποστηρικτών της κριτικής προσέγγισης στην εκπαίδευση ενηλίκων**. Θεωρείται δεδομένη η άποψη ότι ένα άτομο που διαθέτει κριτική σκέψη ανήκει στον αριστερό ιδεολογικό χώρο. Θεωρείται ότι αυτοί που έχουν συνειδητοποιήσει την καταπιεστική πραγματικότητα και τις διαστρεβλώσεις της και οι οποίες οφείλονται στην ηγεμονία των κυρίαρχων πολιτιστικών αξιών, θα δεσμευθούν να κινητοποιηθούν για την αλλαγή αυτών των αξιών. Αυτό, βέβαια, είναι, απλά, πιθανό να συμβεί, δεν είναι απαραίτητο, γιατί ο εκπαιδευόμενος μπορεί να συλλάβει πώς λειτουργούν οι σχέσεις εξουσίας και να αποφασίσει να τις στηρίξει ή μπορεί, απλώς, να μην αποδεχθεί ότι συμβαίνει κάτι τέτοιο.

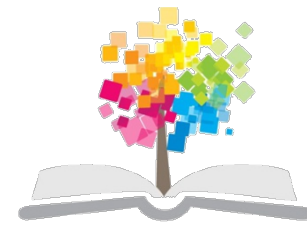

ΦΡΑΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

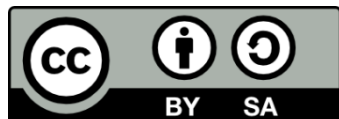
**ΑΣ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΟΥΜΕ ΜΙΑ ΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΗ
ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ**

**ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Χριστίνα Πάσχου
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ